

EKSKURZIJA – MOŽNOST POPESTRITVE POUKA SLOVENŠČINE

Ekскурzije se učitelj ne sme lotiti kot nadležne obveznosti iz učnega načrta, ampak mora biti pripravljen na bogato ustvarjalno in organizacijsko delo, tako učencev kot njega samega.

Motiviranje

Pomembno je, kako učitelj motivira učence za ekскурzijo. Na splošno to ni težko, saj učenci zelo radi zapustijo šolske klopi, vendar kaj radi zamenjajo ekскурzijo z izletom. Učitelj pa mora svoje učence motivirati tako, da se je bodo veselili, čeprav vedo, da je pred njimi odgovorno delo, ki jih bo obogatilo z novimi spoznanji. Za primer vzemimo literarno in (obenem) zgodovinsko ekскурzijo za 7. razred: Ljubljana–Kranj–Begunje–grad Kamen–Draga–Vrba–Dosloviče–Bled. V Sedmih berilih je odmerjeno precej prostora Prešernovi in Jenkovi poeziji, pisatelja romana Pod svobodnim soncem pa že tudi poznajo iz šestega razreda, v sedmem pa berejo njegove spomine iz mladosti (Moj oče). Motivacija za ekскурzijo se zaradi tega kar ponuja: поблиže bodo spoznali kraje, ki so tako zelo povezani z ustvarjanjem teh književnikov. Ker je ena osrednjih tem teh odlomkov v berilih prav domovina, domoljubje, in ker so bili ti pisci s temi besedili še kako živi med narodnoosvobodilnim bojem, smo z ekскурzijo (izkustveno) utemeljili trdno povezanost slovenske književnosti, narodne zavesti in zgodovine.

Priprave na ekскурzijo

Pred ekскурzijo že v šoli obravnavamo Prešernove (Vrba, Zdravljica, Uvod h Krstu pri Savici) in Jenkove (Gôri) pesmi in Finžgarjev avtobiografski spis Moj oče. Obenem s skupino recitatorjev izberemo primerne umetniške in dokumentarne tekste, ki jih bodo povedali med samo ekскурzijo in s tem celovito dopolnili in osvetlili njeno vsebino (npr. Ob Prešernovem grobu, Gori – v Kranju, pisma talcev – v Begunjah; Pegam in Lambergar – na gradu Kamen; Župančičeva Domovina je ena, Udovičeva Poslednja minuta – v Dragi; Vrba in Zdravljica – pri cerkvi sv. Marka; Finžgarjevi spomini – v Doslovičah; odlomek o Bledu iz Krsta – na Bledu).

Učenci se po lastnih sposobnostih in interesih razdelijo v skupine po pet ali šest. Določijo svoje vodje. Nekatere s pestrostjo dejstev privlači zgodovina, drugi radi opazujejo, tretje, bolj čustvene, bo za orise s poti navdahnila lepota narave in doživetja ob poeziji. Tu so še likovni nadobudneži, ki več povedo s podobo kot s črko, pa še kdo je, ki se ukvarja s fotografijo. Po interesih oblikovane skupine dobijo že v šoli točno in jasno začrtane naloge. Vedeti morajo, da na ekскурziji večino dela (organizacija, razlaga za ekскурzijo pomembnih izsekov iz zgodovine, literature) opravi učitelj, njih pa čaka delo po ekскурziji – ura poročanja.

Na poti

Na ekскурzijo popeljemo primerno število učencev. Uspele so mi tiste z dvema ali največ tremi oddelki. Množične ekскурzije se navadno izrodijo v beganje, neresnost, prerivanje in s tem izgubijo svoj smisel. Če po vsej sili hočemo obiskati čim več krajev, postanejo učenci utrujeni, prenasičeni in zanimanje usiha. Pri vsaki razlagi, pojasnilu mora imeti učitelj pravo mero. Pripoveduje naj kratko, jasno in bistveno, primerno učenčevi starosti in znanju.

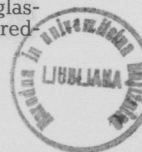
Že takoj na začetku je treba v avtobusu ustvariti veselo, delavno razpoloženje, polno pričakovanja. Učitelj slovenščine se naj nikar ne boji kdaj pa kdaj pogledati iz svojega vrtička na polje zgodovine, zemljepisa in umetnostne zgodovine. Svoji razlagi dá tako potrebno širino.

Novo okolje vznemirja učenca v vsej svoji raznolikosti in pestrosti. Zato je treba njegovo pozornost usmeriti s kratkimi napotki za izvršitev že v šoli določenih nalog. Učenci sami sprašujejo, opazujejo, zapisujejo, skicirajo, fotografirajo. Vse to gradivo učenci doma uredijo in pripravijo za poročanje. Učenci pa se na ekскурziji ne zadovoljijo z golimi podatki, dejstvi in okoljem kot takim. Kraju, v katerem so, je treba plastično in čustveno vznemirjujoče vdahniti duh preteklosti. K razpoloženju pripeljejo tudi učenci recitatorji.

Doma – ura poročanja

Ura poročanja je čisto njihova. Učitelj je tu sprva le kritičen poslušalec, ki sicer mora popraviti nekaj vsebinskih napak in napačnih dejstev, a se kaj hitro spremeni v občudovalca ustvarjalnosti in domiselnosti svojih učencev. Ti sami uredijo šolsko tablo s popotnimi vtisi, risbami, zbranim slikovnim gradivom. Opazna je njihova želja po čim lepšem videzu, kar je samo še eden od izrazov njihovega osebnega odnosa do ekскурzije.

Vsaka skupina, največkrat vsi njeni člani, poroča o svojem delu, vtisih in z domiselno »režijo« (glasba, recitacije) poživi svoj nastop. Učenci kar sami poskrbijo, da vsak stopi iz anonimnosti in se predstavi v novi luči.

V njihovih spisih se lahko kaže osebno in čustveno doživetje ekskurzije kot težnja po liričnem, včasih že kar vzneseno razčustvovanem slogu. Vendar pa se učenci s tem trudijo, da bi po svojih močeh kar najbolje ubesedili svoje vživljanje v vzdušje na ekskurziji. Preteklost jim je čutno nazorno blizu. Nekateri pa se vadijo, da svoje opazovanje opišejo in dokumentirajo in pri tem sami od sebe brskajo po knjigah.

Svoje kolektivno delo razred predstavi celi šoli na posebni razstavi in v šolskem listu.

Tako pripravljena in izpeljana ekskurzija ustreza več učno-vzgojnim smotrom. Učenec se praktično spoprijema z različnimi stalnimi oblikami sporočanja (poročilo, opis, oris). Razširi se njegovo poznavanje literarne, umetnostne in politične zgodovine. Ob delu dobiva spodbude za ustvarjalnost. Oblikuje se njegov osebni odnos do literarnih ustvarjalcev in naše preteklosti. Tako prestopa vsakdanjo brezbriznost, pasivnost, samozadostnost in se začenja zavedati svoje pripadnosti narodu in domovini.

Magda Juvan
OŠ Valentina Vodnika v Ljubljani

Bibliografija

SLOVENISTIKA V LETU 1979

Bibliografski pregled*

ZBORNIKI

[I] Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi (tipološka problematika ob jugoslovanskem in širšem evropskem kontekstu). Mednarodni simpozij v Ljubljani od 28. do 30. junija 1979. Ured. Boris Paternu s sodel. Brede Pogorelec (jezik) in Jožeta Koruze (književnost in kultura). Lj., Filozofska fakulteta 1979. 452 str. (Obdobja. 1.)

[II] Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 15., 1979, Ljubljana: Zbornik predavanj. Ured. Breda Pogorelec in Ljubica Črnivec. Lj., Filozofska fakulteta 1979. XXX + 429 str.

[III] Zveza slavističnih društev Jugoslavije. Kongres, 9., 1979, Bled: Povzetki referatov. Uredil Jože Toporišič. Lj., Izvršni odbor ZSDJ 1979. 153 str.

* Bibliografija je sestavljena po načelih, razloženih v uvodu k pregledu za l. 1978 (JiS 1978/79, št. 7, str. 213). Kratice: JiS – Jezik in slovstvo, NRazgl – Naši razgledi, SR – Slavistična revija. Za pomoč se zahvalujemo bibliografskemu oddelku NUK in Slovanski knjižnici ter vsem, ki so nas obveščali o svojih delih oz. pošiljali posebne odtise. Prosimo tudi vse tiste slaviste v tujini, ki dosedaj tega še niso storili, da bi nas obveščali o svojih slovenističnih objavah, ker bo le tako mogoče tujo slovenistiko kar najpopolneje prikazati. (Naslov: Knjižnica PZE za slovenske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 61001 Ljubljana, P. p. 580.)

JEZIKOSLOVJE

Ahačič, Draga: Vprašanja žive knjižne govornice. Direktna govornica in umetniška beseda. – NRazgl 1979, 389–90.

– Vprašanja žive knjižne govornice. Igralčeva govornica (II). – NRazgl 1979, 615–6.

Alasia da Sommaripa, Gregorij: Slovar italijansko-slovenski, druga slovensko-italijanska in slovenska besedila. Videm 1607. Pripr. in ured. Bogomil Gerlanc. Lj., MK 1979. 311 str. (Monumenta litterarum Slovenicarum. 16.)

Bajec, Anton: O našem knjižnem jeziku. – Obzornik 1979, 137–9, 207–8.

Bezljaj, France: Nekaj zanimivih arhaizmov v slovenski onomastiki. – V: Jugoslavenska onomastična konferenca, 3., 1979, Dubrovnik: Knjiga sažetaka. Zagreb, JAZU 1979, ena nešt. str. –

Slovensko kos biti komu »parem esse, superari«. – JiS 1978/79, 193–5.

Cevc, Tone: Odkod ime »Kočna« v Kamniških Alpah? – Planinski vestnik 1979, 543–5.

Čar, Janko: Kultura izražanja študentov na višjih (visokih) šolah s posebnim oziranjem na PA in VPS v Mariboru. – [Zborn. III], 27.

Černelič-Kozlevčar, Ivana: O glagolih premikanja zlasti glede na glagol iti in stavčne vzorce. – JiS 1979/80, 45–7.

Domej, Teodor: Slovenska jezikovna misel na Koroškem v 18. stoletju. – [Zborn. I], 195–208. O Ožbaltu Gutsmanu.